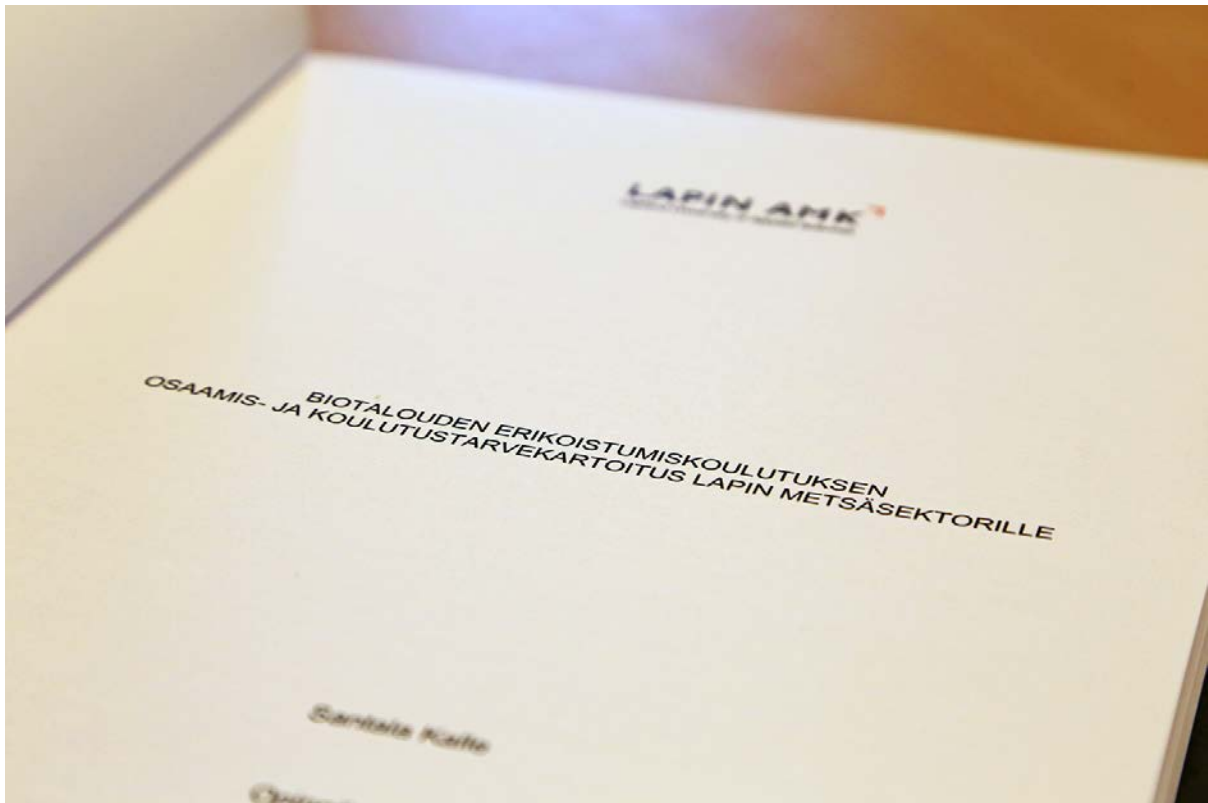

Osaamis- ja koulutustarpeen ennakointi kilpailukyvyn ylläpitäjänä

Kalle Santala, Metsätalousinsinööri (YAMK), projektisuunnittelija, Luonnonvara-ala, Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: koulutus, osaamistarve, biotalous, koulutustarve, erikoistumiskoulutus, kilpailukyky

Kuva 1. Lapin ammattikorkeakoulussa hyödynnetään opiskelijaintegraatiota osana ennakointityötä

Koulutuksen kautta hankittu osaaminen on edellytys yhteiskunnan toimintaympäristöjen jatkuvassa murroksessa menestymiseen. Korkeatasoisen osaamisen vuoksi Suomi on pärjännyt valtioiden välisessä kilpailussa erinomaisesti. Koulutuksen ajantasaisuuden säilyttäminen vaatii tulevaisuuden kehityskulun aktiivista ennakointia. Ennakointi on avainasemassa

tulevaisuuden työvoimatarpeisiin reagoimiseksi riittävän ajoissa, sillä koulutuksien valmistelu ja toteuttaminen vaativat aikaa.¹

Ammattitaito koostuu kahdesta osa-alueesta: ammatissa tarvittavista tiedoista ja taidoista ja yksilön persoonallisuuspiirteistä. Osaaminen on yläkäsite, joka sisältää ammattitaidon ja asiantuntijuuden ja sillä tarkoitetaan työn vaatiman ammattitaidon ja tiedollisten taitojen soveltamista käytännön työtehtäviin. Osaaminen kehittyy jatkuvasti yksilön kokemuksen kautta.²

Osaamistarpeen ennakointi tarkoittaa tiedon tuottamista tulevaisuuden osaamistarpeista, painopisteiden muutoksista osaamisessa ja uusien osaamisalueiden ja osaamiskombinaatioiden tarpeesta. Osaamistarpeet tarkoittavat yleisesti ottaen niitä tietoja ja taitoja, mitä työelämässä vaaditaan työn suorittamiseksi ammattitaidolla. Osaamistarpeen ennakointi on hyvä erottaa koulutustarpeen ennakoinnista, jolla tarkoitetaan laadullisen ennakoinnin sijasta määrällistä ennakointia, esimerkiksi aloituspaikkojen määrän osalta eri opintoaloilla ja -asteilla.³

Osaamis- ja koulutustarpeiden valtakunnallinen ennakointityö tehdään opetushallinnossa. Aluehallinnon toimijoiden sekä toisen asteen ja korkea-asteen koulujen tuottama ennakointityö täydentää valtakunnallisen ennakoinnin antamaa näkemystä koulutustarpeista. Ennakointityö tehdään verkostomaisissa, monialaisissa asiantuntijaryhmissä, joiden monialaisuus parantaa ennakointiryhmien kykyä nähdä tulevaisuuden kehityssuunnat poikkitieteellisesti. Laajan asiantuntijaverkoston näkemysten yhteen kokoaminen antaa tulevaisuuskuvan koko Suomesta.^{1,4}

Ennakoinnin perustana on skenaariotyö, jossa mallinnetaan tulevaisuuden kehityssuuntia käytettävissä olevaan tietoon pohjautuen. Skenaariotyön taustalla ovat työvoiman kysyntäennusteet sekä osaamistarve-ennusteet. Skenaariotyön suurimpana haasteena on kokonaan uusien alojen ja arvoketjujen ennakoinnin vaikeus. Onnistuneessa koulutussuunnittelussa voidaan tulevaisuuden tarpeisiin vastata proaktiivisesti jo ennen kuin varsinaista isoa osaamisvajetta ehtii syntyä. Valtakunnallisen ja alueellisen katsantokannan ohella huomioon täytyy ottaa globaalitason talouden ja uusien innovaatioiden trendit ja signaalit.⁴

Lapin ammattikorkeakoulussa tehdään ennakointityötä niin paikallisen kuin valtakunnallisenkin osaamis- ja koulutustarpeen selvittämiseksi. Eräs malliesimerkki tehdystä ennakointityöstä on biotalouden erikoistumiskoulutuksen suunnitteluprosessi, jossa Lapin ammattikorkeakoululla oli tehtävänä selvittää Lapin alueen metsä- ja puutuotetalouden sekä -teollisuuden tulevaisuuden osaamis- ja koulutustarpeet biotalouden osalta. Selvitystyö toteutettiin Lapin ammattikorkeakoulun yhteistyökumppaneita ja muita alueellisia keskeisiä toimijoita haastatteleamalla. Merkittävimpinä osaamistarpeina selvityksessä nousivat esiin prosessijohtaminen sekä viestintä- ja markkinointitaidot. Selvitystyö tehtiin osana vuonna 2017 valmistunutta ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä.⁵

Selvityksessä saadut tulokset yhdistettiin 11 muun korkeakoulun vastaavissa selvityksissä saamiin tuloksiin ja kokonaisuudesta hahmoteltiin valtakunnalliset biotalouskoulutuksen sisältötarpeet. Koontiselvityksen jälkeen korkeakoulut suunnittelivat toteutettavat erikoistumiskoulutukset alueellisesti painottaen koulutussisällöissä alueellisia tarpeita. Lapin ammattikorkeakoulu suunnitteli yhteistyössä Oulun ammattikorkeakoulun kanssa biotalouden erikoistumiskoulutuksen, jossa korostuvat erityisesti maa- ja metsätalouden osaamistarpeet biomassojen käyttö-, jalostus-, liiketoiminta- ja vientimahdollisuuksien osalta. Koulutusta aletaan toteuttaa syksyllä 2018.⁵

Lähteet:

1. Hanhijoki, I., Honkasalo, R., Nyyssölä, K., Savioja, H., Taipale-Lehto, U., Vepsäläinen, J. & Anttila, J. 2016. Ennakoinnin koontikatsaus - Osaamis- ja koulutustarpeiden ennakointituloksia. Raportit ja selvitykset 2016, Opetushallitus.
2. Helakorpi, S. 2005. Työn taidot - Ajattelua, tekoja ja yhteistyötä. HAMK. Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 2. Hämeenlinna.
3. Lankinen, T., Lehtinen J., Mykkänen, T., Halonen, T. & Hanhijoki, I 2008. Selvitys koulutus- ja osaamistarpeiden kehittymisestä sekä ennakoinnin tilasta ja kehittämistarpeista. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:5. Opetus ja kulttuuriministeriö.
4. Saarinen, A., Leveälahti, S. 2016. Osaamis- ja koulutustarpeiden valtakunnallisen ennakoinnin kehittäminen. Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:10. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
5. Santala, K. 2017 Biotalous erikoistumiskoulutuksen osaamis- ja koulutustarvekartoitus lapin metsäsektorille. Lapin ammattikorkeakoulu.